

Nr 3 2018

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Dunderlands- ulykka markert

Side 5 og 17

Sjådtavallie/Sundsvall nytt
förvaltningsområde

Sid 4

Aahketjh jïh aajjetjh

Bielie 17

Sapmi Pride avslutades med gudstjänst

I månadsskiftet augusti-september firades Sapmi Pride för första gången i Östersund. Prideprogrammet avslutades med en innerlig regnbågsmessa i Gamla kyrkan.

Diakonen Anna Gredander som predikade utgick från den söndagens bibeltext om enhet.

– Det är lätt att förväxla enhet och enighet. Det är inte samma sak. Enighet syftar till att vi ska tycka, tänka och agera lika. Det som skiljer ut enheten är att den möjliggör variationer och mångfald. I en enhet är vi kärleksfulla och tillåtande sade hon.

KOSTAR ATT "KOMMA UT"

Men det är inte alltid så. Att "komma ut" med vem man är kan kosta och innebära risker.

– Kränkningar och diskriminering är ett tungt kors att bära.

Med relationer kommer ansvaret att vårda och bemöta varandra med respekt, sade Anna Gredander, apropå pridefestivalens tema *Bemötande*, när hon predikade på regnbågsmässan i Gamla kyrkan.

FOTO: PETER FRISSELL

Om du känner dig trött be om hjälp. Du är inte ensam, sade Anna Gredander.

Historiskt har kyrkan stått för förtryck av såväl HBTQ-personer som samer.

– Vi är många som vill jobba

för försoning. Kyrkan ska vara ett gott sammanhang, drivet av kärlek och öppenhet, framhöll hon.

TONSATTI DIKTER

Gudstjänsten präglades av mångfald. JonHenric Anders-

son från Strömsund jojkade en hyllning till kärleken och sjöng en sydsamisk sång till alla fäder. Wilhelm Dahllöf kyrkomusiker i Föllinge framförde tillsammans med sångerskan Elin Nilsson eget tonsatta queera dikter om kärlek från 1800-talet, bland annat av Oscar Wilde.

Medverkade gjorde även Dan Eriksson, same och queer från Arvidsjaur, som också föreläst tidigare under prideveckan om sitt engagemang mot självmord i föreningen Suicide Zero.

SEDAN 2014

Sapmi Pride arrangerades första gången 2014 i Kiruna. I år var den en del av Östersund Pride, för första gången på sydsamiskt område och den pågick sista veckan i augusti.

HANNA BRANDE/KAJSA ÅSLIN

Jernbanen gjerdes inn

Det har i mange år vært ønske om gjerde langs jernbanen på Helgeland. Mange rein har gått tapt i tog-påkjørsler og det har skapt fortvilelse hos reineiere og problemer for reisende med toget.

I vinter ble det ekstra stort trykk på spørsmålet da flere riksmidier og også utenlandske medier meldte om tragedien med store mengder dyr som ble påkjørt. Samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen deltok også på møter med blant andre reineiere i området i vår. Samferdselsministeren skriver i et innlegg om gjerdebyggingen publisert i Rana Blad 22/8 blant annet at "Bildene vi så av påkjørte reinsdyr på Nordlandsbanen forrige vinter gjorde inntrykk." Det er tydelig at oppmerksomhet i riksmidier er med på å legge politisk trykk på å få gjennomført tiltak som lenge har vært etterspurt.

TO-ÅRIG PROSJEKT

Byggingen av gjerder langs

jernbanen sør for Mosjøen på Helgeland ble satt i gang i sommer. Til sammen 27,6 kilometer gjerde skal settes i opp i løpet av 2018 og 2019 og neste år skal også en viltovergang være på plass. Totalkostnaden til prosjektet er beregnet til 43 millioner kroner. Det er strekningen Skog-Kvalfors bru som får gjerde i år og den ligger i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Denne strekningen har hatt påkjørsler av 601 rein og 174 elg de siste ti årene.

– Dette har vært et ønske lenge, over en generasjon. Forholdene sist vinter var ekstra ille med et beite som frøs til is og sendte reinen på trekk ned mot jernbanen. Men nå har vi tro på at det vil bli bra på denne strekningen, sier leder i Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt Torstein Appfjell og ser også frem mot en trygg over- eller undergang på strekningen når reinen skal være på trekk.

EINAR BONDEVIK

Samiska rådet i Svenska kyrkan 2018-2021

Samiska rådet inom Svenska kyrkan finns på den nationella nivån och har till uppgift att främja den samiska kulturens egenart och uttryck i kyrkolivet, och särskilt uppmärksamma de samiska språkens ställning i gudstjänst och andaktsliv.

Samiska rådet bevakar bland annat också frågor rörande samernas rättsliga förhållanden i kyrkan och samhället, och samordnar arbetet med översättningar av kyrkohandbok, psalmbok, bibel, och utgivning av andaktslitteratur och undervisningsmaterial.

Rådet tillsätts av och verkar under kyrkostyrelsen, Svenska kyrkans verkställande organ, efter förslag från följande; sametinget, Biskopsmötet, Sáminuorra, Härnösands stift, Luleå stift och kyrkokansliet - avdelningen för kyrkoliv och samhällsansvar. Mandatperioden är 4 år och är densamma som gäller för kyrkoval. Rådet består av sju ledamöter och lika många ersättare.

ANN-MARI LUNDHOLM/
KYRKOKANSELIET

Ledamöter och ersättare 2018 - 2021:

SAMETINGET

Ingrid Inga, ordförande
Ersättare: Per-Henrik Bergkvist
Nils Johan Labba

Ersättare: Mariann Lörstrand

KYRKOSTYRELSEN

Margareta Winberg

Ersättare: Helena Nordvall

BISKOPSMÖTET

Biskop Eva Nordung Byström

Ersättare: Biskop Åsa Nyström

SÁMINUORRA

Julia Rensberg

Ersättare: Rebecka Forsgren

HÄRNÖSANDS STIFT

Anna Sara Stenvall

Ersättare: Birgitta Ricklund

LULEÅ STIFT

Anette Burman Labba

Ersättare: Ellen Kristina Kuorak

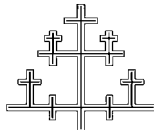
KYRKOKANSLIET - AVDELNINGEN FÖR KYRKOLIV OCH SAMHÄLLSANSVAR

Lisa-Gun Bernerstedt

Ersättare: Lisbeth Hotti

Sigurdur Hafthorsson

Ersättare: Moa Nygren

Samisk som likestilt(e) språk

Språk er ein vart tema. Det gjeld oss heilt innpå kropp og sjel. Det seier noko om kven vi er, kven vi ønskjer å vera og om kven vi ønskjer å strekka oss mot.

Sámi Allaskuvla, Samisk høgskole, har gjort eit arbeid med å fremja samisk akademisk språk og undervisning. Det er naturleg og rett at samisk språk skal vera i bruk i høgare utdanning slik nordiske språk er det. Men det er eit langt og stort arbeid å utvikla eit språk innfor ulike sektorar. Det ein har halde på med i fleire hundre år på universiteta skal brått overført til ikkje berre eitt, men (minst) tre andre språk. Og så les at sør- (og lule-)samiske studentar må melda seg av fordi dei ikkje har mulighet til å følgja eit nordsamisk studium. Diskusjonen går om kva utdanningsinstitusjon som skal ha ansvar for sør- og

”Men som profesjonelle må vi aldri gløyma det som skal vera det normale.”

lulesamisk. Det må dei finna ut av og dei MÅ finna ut av det, gjerne på tvers av landegrenser.

Det er òg utfordrande i grunnskule og vidaregåande skule. Ein får opplæring i språket, samisk som fag, men ikkje på språket. Det er eit fåtal skular som kan hjelpa til med det. Slik blir ikkje språket eit bruksspråk på same vis som norsk/svensk.

Så kva kan ein venta når ein kjem til høgare utdanning? Om ein har sør-samisk som sitt språk og ønskjer å ta høgare utdanning med sør-samisk som studiespråk, er det godt nok å få ein tolk – og kanskje nokre omsette bøker –

på sitt språk? Har universiteta undervisningspersonell, studiemateriale – eller eit sekretariat – som kan tala, lesa og bruka sørsamisk om studenten ønskjer det? Eller har dei kompetente tolkar med både fag- og språkkunnskap – om det er ei løysing som fungerer for studentane?

Vi er mange som har noko å strekka oss mot. Det gjeld òg forvaltningskommunar som gjerne må venda seg til språkkonsulentar for å oppfylle krav og ønskjer. I kyrkja har vi òg ein veg å gå. Vi treng å bli betre og fleire som kan nytta samisk i både tekst og tale. Men i løpet av hausten blir

det i alle fall gitt ut ei bibelbok med dei tekstane som er omsett til sørsamisk. Der er det gjort eit godt og grundig arbeid, blant anna med ei gruppe morsmåls-talarar som har kjent etter om det har blitt god samisk.

Går vi til ei gudsteneste i Noreg/Sverige forventar vi at språket er norsk/svensk. Går vi til ei samisk gudsteneste skulle vi vel då venta at språket var samisk. Det skulle vera det normale, i tekst, musikk og tale. Situasjonen er at det må tilpassast. Men som profesjonelle må vi aldri gløyma det som skal vera det normale. Om vi treng å omsetja/tolka til norsk/svensk så skulle ikkje det vera vanskeleg. Det er eit stort arbeid, så det er berre å gå vidare framover.

EINAR BONDEVIK

Svenska kyrkans kommenterar NR 2/2018

I senaste numret av det sydsamiska kyrkbladet Daerpies Dierie (2/2018) antyds i en ledarartikel att tidningen kommer att förändras och inte längre ge det sydsamiska språket samma plats som tidigare. Det är helt fel. I de samtal som under våren förts om tidningen har inslaget av sydsamiska aldrig ifrågasatts.

Det som däremot konstaterats är att lösningen som den svenska sidan haft, med en biträdande

redaktör på konsultbasis, är orimligt dyr och därför ohållbar i längden. Det är skälet till att avtalet med den biträdande redaktören sagts upp. Vi vill att redaktören på den svenska sidan ska vara anställd i Svenska kyrkan och arbeta med samiskt kyrkoliv precis som huvudredaktören gör i Norge. Vår ambition är att utveckla tidningen med en närmare knytning till det samiska kyrkolivet och att

tidningen fortsätter att bidra till språkrevitalisering.

Under hösten kommer huvudredaktören Einar Bondevik att vara ensam redaktör för tidningen, samtidigt som redaktörsfrågan på den svenska sidan ska utredas. Ambitionen för framtiden är att hitta en långsiktig lösning med koppling till det sydsamiska området och sydsamiskt kyrkoliv i Svenska kyrkan. Daerpies Dieries är viktig

för att synliggöra och utveckla det samiska kyrkolivet i Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan vill också passa på att tacka Vivianne Labba för hennes insats för Daerpies Dierie.

ANN-MARI LUNDHOLM,
KOMMUNIKATÖR
FLERSPRÅKIGKYRKA,
KYRKOKANSLIET I UPPSALA

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje
Guktie usjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan:

Minnesmerket över de omkomne i Dunderlandslykka 1948 er utført av Nils Arvid Westerfjell og står på Majavatn. Det ble avduket under Sjeltie/Saemien Åålmege's stevne i juni i år. Foto: Einar Bondevik

Samiskt förvaltningsområde firades i *Sjådtavallie*/Sundsvall

Sedan februari i år är Sundsvalls kommun och Region Västernorrland samiskt förvaltningsområde.

– Det är ett erkännande för oss samer att vi funnits i den här regionen i många hundra år, och att vi fortfarande finns här, sade Mona Gadd, ordförande i sameföreningen i Västernorrland, Noerhtenaestie Sameförening, när det nya förvaltningsområdet firades.

Det nya förvaltningsområdet firades vid samevistet på Norra berget i Sundsvall den sista lördagen i augusti. För sameföreningen innebär det ett nytt steg i verksamheten.

– Nu ska vi i föreningen arbeta tillsammans med kommunen för möjligheten att stärka vår samiska identitet, sade Mona Gadd när hon hälsade välkommen.

RÄTT TILL SITT SPRÅK

Även Sundsvalls kommuns representanter lyfter sameföreningens betydelse, inte minst för samråd i det fortsatta arbetet med att fullt ut vara ett förvaltningsområde.

– Det är ett ganska stort åtagande vi gjort. All information ska finnas tillgänglig på samiska språk och det ska finnas möjlighet att tala samiska inom till exempel äldreomsorg och barnomsorg, konstaterade Christina Rüdiger som har det politiska ansvaret för minoritetsfrågor på Sundsvalls kommun.

TRUMCEREMONI

Firandet inleddes med att Ola Stinnerbom, konstnärlig ledare på Kompani Nomad, bjöd på en trumceremoni i samevistets kåta. Därefter hälsades alla välkomna på sydsamiska, nordsamiska och svenska. Innan lunch och fortsatt framträdande av Ola Stinnerbom fick deltagarna också möjlighet att besöka Norra bergets sameutställning som presenterades av kännaren Birger Nordin.

Sundsvalls kommun och Region Västernorrland ingår nu i det samiska förvaltningsområdet, och det firades på Norra berget i slutet av augusti.

FOTO: KAJSA ÅSLIN

Landshövding Berit Högman, som talade i samband lunchen, framhöll tre områden som särskilt viktiga förbättringsområden för fortsatt arbete. Hon menade att nu handlar det dels om att säkra samiskt inflytandet och dels om de samiska barnens rätt till sitt språk.

– Det tredje är att motverka fördomar och nedärvda attityder, sade hon.

MÅNGFALD OCH ÖDMJUKHET

Även biskop Eva Nordung Byström var inbjuden talare, hon tyckte det som nu firades verkligen var på tiden.

– Grattis till fler färger av verkligheten, utbrast hon.

Biskopen anknöt i sitt tal till regnbågsmattan som sedan några år finns i Härnösands domkyrka, som en tydlig signal om mångfald.

– Den samiska kulturen lär oss mycket om mångfald genom sitt sätt att poängtera att vi människor är del av naturen i alla dess skiftningar, tillvaron är inte svartvit, sade hon.

– Om regionen och kommunen ser att det här inte bara handlar

Ola Stinnerbom – dansare, musiker och jojkare – inledde firandet med en trumceremoni i kåtan på Norra berget.

FOTO: KAJSA ÅSLIN

om språk, utan även om vidgade vyer och större ödmjukhet inför samisk kultur, då är de verkligen att gratulera, fortsatte hon.

FLER FÖRVALTNINGSOMRÅDEN

Det var i februari i år som Sundsvalls kommun och Region Västernorrland (landstinget) fick klartecken från regeringskansliet på sin ansökan om att få vara samiskt förvaltningsområde. Klartecknet innebär ett årligt statsbidrag och ansvar för att

samer ska kunna använda sitt eget språk i kontakter med kommunen och regionen.

I dag är över 20 kommuner i landet samiskt förvaltningsområde. Andra förvaltningsområden är det finska där över 60 kommuner ingår och förvaltningsområdet för meänkieli med sju kommuner. Sundsvalls kommun är sedan tidigare även finskt förvaltningsområde.

KAJSA ÅSLIN

Det var stort oppmøte ved minnegudstjenesten i Røyrvik under midtsommerseminaret der.

Dunderlandsulykka markert i Rana og Røyrvik

Både Rana kommune og Røyrvik kommune arrangerte i sommer minnemarkeringer i forbindelse med at det er 70 år siden Dunderlandsulykka, og begge steder ble markeringene tatt godt imot.

I Mo i Rana ble markering holdt på selve dagen, den 5. juli. Det var sendt ut invitasjon til etterkommere og berørte kommuner. Rana kommune arrangerte busstransport fra sentrum og opp til minnestøtta der navnet til alle omkomne står. Der ble det holdt korte hilsninger og lagt ned kranser fra blant annet Rana, Hattfjelldal og Hemnes kommuner ved ordfører eller varaordfører. Etter samlingen ved minnestøtte gikk turen til serveringstedet *Aernie* før dagen ble avsluttet med minnegudstjeneste i Mo kirke. Vi fikk musikalske innslag alle tre steder ved Kaja-Regine Bientie som også fremførte en egen joik

Ordfører i Hattfjelldal Harald Lie deltok med hilsen og kransenedleggelse ved minnestøtta i Dunderlandsdalen.

til anledningen. Tidsrammen for programmet var nok mer preget av ønsket om kommunal effektivitet enn samisk erfaring. Det var behov for mer tid og flere markeringer og

hilsener fra pårørende enn beregnet. Heldigvis ble programmet forskjøvet slik at man fikk brukt den tiden man trengte selv om det ble en lenger kveld enn planlagt. Et 50-tals

personer deltok ved denne markeringen.

EN HARDT RAMMET KOMMUNE

Røyrvik var den kommunen som ble hardest rammet av ulykken med hele sju omkomne. Markeringen var her lagt til dagen for midtsommerseminaret. De ble holdt minnegudstjeneste med deltakelse fra kulturlivet i kommunen i tillegg til hilsninger fra ordfører, leder i NRL og sametingspresidenten. Ved alterringen i kirka var sju kranser satt opp, én for hver av de omkomne som hørte til i Røyrvik. Gudstjenesten ble avsluttet ved at man bar kransene ut av kirke og la dem på grav- og minstedene for de omkomne. Ved graven deltok Catarina og Elle Utsi med sang. Dagen ble avsluttet med middag på Limingen gjestegård med over 100 personer til stede.

TEKST OG FOTO: EINAR BONDEVIK

Samiskt på Kulturmagasinet

Som en följd av det nya förvaltningsområdet uppmärksammas samisk kultur på Kulturmagasinet i Sundsvall under hösten.

Redan i juli invigdes en slöjdställning med samiska föremål och

hantverk. Utställningen har byggts upp i samarbete med samlaren Birger Nordin som lånat ut delar av sin samling. Birger Nordin finns också på plats några tillfällen under hösten för att visa och berätta om föremålen.

En föreläsning om samiska kultur-

miljöer hölls tidigare i september, av arkeologen och författaren Bernt-Ove Viklund. Och i oktober kommer författaren Linnea Axelsson att hålla en föreläsning om eposet *AE*dnan, om två samiska familjer vars öden speglar samernas moderna historia.

Kulturmagasinet samiska tema är ett första steg på samarbetet mellan Västernorrlands sameförening och Sundsvalls kommun.

KAJSA ÅSLIN

Konfirmanter fra Saemien Åålmege i Værnes kirke

Søndag den 12. august 2018 hadde Saemien Åålmege konfirmasjonsgudstjeneste med fire konfirmanter i Værnes kirke. Konfirmantene deltok på konfirmantleir på Tautra uka før, med avsluttende konfirmasjonsgudstjeneste og festmiddag med familie, faddere, slekt og venner.

Saemien Åålmege har konfirmasjonsgudstjenester på ulike steder i det sørsamiske området. I 2017 fant konfirmasjonsgudstjenesten sted i Nidarosdomen. Tidligere år har menigheten feiret konfirmasjonsgudstjenester blant annet i Snåsa, Røros, Stjørdal og Mo i Rana. Konfirmantkullene varierer i størrelse fra år til år.

BESØKER SAMISKE OMRÅDER

Gjennom konfirmantåret har Saemien Åålmege besøkt ulike samiske områder. Konfirrantene startet undervisningsåret med leir i Mo i Rana som ble avsluttet i Selbu. I vinter var konfirrantene med familier med på Saemien Åålmege's familiesamling i Trondheim. Deretter deltok Saemien Åålmege's konfirmanter på Samisk kirkeråds allsamiske leir i Storfjord i Troms. Sommerleiren fant sted på Tautra, som er et tradisjonelt kystsamisk område.

MEERKE KRÏHKE
LEINE BIENTIE

Fra venstre: Trosopplærer Meerke Krihke Leine Bientie (Brekken) prest Einar Bondevik (Mo i Rana), Aiila Renander Bransfjell (Trondheim), Sol Angelica Kråik Bergström (Meråker), Piere-Åvla Bransfjell (Brekken), Elias Sammol Gaino Danielsen (Kautokeino), diakon Bertil Jönsson (Røyrvik) og representant for Samien Åålmegeaerie Sonja Krihke Danielsen (Meråker).

FOTO: SAEMIEN ÅÅLMEGE

Nye veivisere på plass

Under Riddu Riddu-festivalen ble de nye samiske veivisere presentert. Blant dem finner vi også to fra det sørsamiske området. Ordningen med samiske veivisere administreres av Samisk Høgskole i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Opgaven er å reise rundt og informere ungdommer i skoler og andre arenaer om samisk kultur og samfunnsforhold. Årlig velges det fire samiske ungdommer mellom 18-25 år for å bli samiske veivisere.

– Samiske veivisere er et viktig

prosjekt. Evalueringer viser at de som har fått besøk, har fått mer kunnskap. Lærere mener at veivisere bidrar til å redusere fordommer. Det skal dere ta med dere. Dere er flinke – og gjør en forskjell, sa statssekretær Anne Karin Olli i Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved presentasjonen.

De samiske veivisere kan følges både på Facebook, Instagram og Snapchat

KILDE: SAMISKEVEIVISERE.NO
OG REGJERINGEN.NO
BEARBEIDING: EINAR BONDEVIK

De samiske veivisere for skoleåret 2018 – 2019 er fra venstre: Vanja Tørresdal fra Brekken/Røros, Elle Karen Inga Skum fra Kautokeino, Eli Karianne Vesterheim Hætta fra Kautokeino/Skånland og Maria Gunilla Påve Wilks fra Snåsa.

FOTO: SAMISKEVEIVISERE

Prästen Ola Persson och några konfirmandledare ber för varje konfirmand på olika samiska språk under gudstjänsten.

Den samiska frälsarkransen, gjord i naturmaterial av samiska slöjdare, blev en central del av konfirmandlägret.

Rekordstort samiskt konfirmandläger

Herren är min herde och jag tillhör hjorden. Det var temat för årets samiska konfirmandläger, inspirerad av Bibelns psalmvers 23. För femte året i rad arrangerades det samiska konfirmandlägret på Edelviks folkhögskola i Burträsk med konfirmation i Burträsk kyrka.

Årets konfirmandläger pågick från 16 juni till 1 juli och hade rekordmånga deltagare, hela 61 konfirmander konfirmerades. Konfirmanderna åkte till Klippen i Tärnaby där de gjorde olika dagsutflykter till Atoklinten, Gausosjö och Syterbäcken och firade söndagsgudstjänst i Voitajaure kapell. Nytt för i år var att festmiddagen hölls på Scandic i Skellefteå. På konfirmationsmässan ledde Bo Lundmark nattvardsfirandet på åarjel/sydsamiska och Luleå stifts biskop Åsa Nyström höll ett tal till konfirmanderna och bad om Guds välsignelse för konfirmanderna och alla gudstjänstfirare vid konfirmationen.

KONFIRMANDERNAS LIVSFRÅGOR PÅ SAMISKT VIS

Konfirmanderna var indelade i tre mellangrupper och ytterligare mindre silvergrupper som var totalt 9 stycken. Alla bodde och konfirmerades tillsammans men hade upp-

levelsepass i mellangrupper. Alla konfirmander fick en varsin samisk frälsarkrans, skapad i naturmaterial av samiska konstnärer. Genom frälsarkransen har livsfrågorna vävts samman under konfirmandlägret: Vem är jag och vilka är vi tillsammans? Vem är Gud? Den egna och den gemensamma historien, samisk historia, kristen historia, nutid och framtid.

Genom att arbeta med både glädje, skratt och lek och djupa allvarsamma samtal har de funderat tillsammans på vem Gud skulle kunna vara och vad Gud kan tillföra i var och ens liv. Hur kan jag må bättre genom att sakta ned tempot och lyssna inåt ibland? Om Gud är min Herre och jag tillhör både jorden och hjorden, kan det innebära en trygghet i mitt liv?

Genom latinamerikansk befriande bibelläsning har konfirmanderna fått tolka bibeln utifrån sina liv som unga och döpta samer. Som urfolk är skapelseologi enkelt att väva samman med samiskt sätt att leva med och inte av naturen. Något som är högaktuellt en sommar när värmen har varit slående, även på det samiska konfirmandlägret.

PSYKISK HÄLSA OCH DEN SAMISKA FRÄLSARKRANSEN

Psykisk ohälsa bland samer är något som har talats om ett tag, men som

fortfarande måste talas om och arbetas mer med. Under lägret presenterades redskap och kontakter för att kunna få hjälp att hantera smärtan det innebär att leva med psykisk ohälsa. Den samiska frälsarkransens pärlor har använts som redskap. Ökenpärlan av renskin och Nattpärlan av svart sten är pärlorna som rymmer det utmanande, tunga och svåra i livet.

Den blå Bekymmerslöshetspärlan i ull, de röda Kärlekspärlorna, björkpärlor färgade med alspån och den vita ulliga Uppståndelsepärlan som betonar hoppet, är några av de pärlor som rymmer stora och stärkande delar av livet. Genom att hålla pärlorna i handen och tänka en tanke som bön går det att ropa efter den kärleksfulla Guden som vill omsluta och omfamna och älska varje människa som den älskade person var och en är.

NÅGRA KONFIRMANDERS TANKAR OM LÄGRET

Ett par konfirmander fick svara på frågorna: Vad var det bästa med konfirmationen? Vad är ditt roligaste minne från konfirmandlägret? Vad har du lärt dig?

Mia Erika Sparrok svarar:

– Det beste med konfan var vel

egentlig ALT! Jeg angrer ikke ett sekund at jeg søkte meg inn på konfan.

– Det artigste med konfan var at man fikk lære seg nye venner for livet og at man ble konfirmert.

– Det jeg har lært under konfan var hvorfor man egentlig tar konfirmasjonen, lærte meg hvordan man danser sydis dansen.

Alva Fjellström svarar:

– Jag tyckte det bästa med konfan va att man fick lære känna många nya vänner och att jag som samisk ungdom fick känna mig som del av en majoritet.

– Det roligaste minnet är nog när man fick lære känna alla och när vi hade disco och hade kul efter vاران "mörka dag".

– Jag har lært mig mycket om vاران kristna samiska historia och jag har lært mig hitta sätt att "må bra" eller ett annat sätt att tänka.

TEXT OCH FOTO: SOFIA STRINNHOLM, LEDARE VID DET SAMISKA KONFIRMANDLÄGRET 2018 OCH PRÄSTKANDIDAT FÖR HÄRNÖSANDS STIFT

Et alle tiders liv

Han tilhører den gamle generasjonen, en «båeries-aajja», og har opplevd en rivende utvikling i reindrifta. Han har gått til fots og flytta og gjett flokker. Men i dag er på snøskuteren på vinteren og i helikopteret når det foregår samling.

– Det har blitt en del timer i sommer også, forteller han nøkternt. Det hjelper å kunne fjellet, lese været og terrenget også når man sitter i helikopter. Nils flyr ikke selv, men han driver mye transport. Han har nylig fått fornyet sertifikat for både bil og stor tilhenger. Det siste trengs for transport av livdyr. Det er ikke snakk om å være hvilende pensjonist.

OPPVEKST I STORDALEN

Nils Kristoffer Danielsen ble født i Stordalen august 1929 og er nå i sitt 90. år. Sine første år hadde han i Stordalen før foreldrene flyttet med familien til Elgå der fars-slekta hadde tilhold.

– Mamma trivdes ikke i Elgå, det var huggorm der, forteller Nils. Så turen gikk tilbake til Stordalen og mors Stinnerbom-familie. Der gikk så Nils på skole med skolegang 3 dager i uka. Det var samisk som var språket hjemme, men på skolen var det bare norsk som var godkjent.

– Det samiske språket skulle bort. Slik var politikken, minnes Nils. Men slik er det heldigvis ikke lenger. Språket er også ført videre til neste generasjon. Og Nils blir omtalt som en vandre-ordbok. Når det gjelder ord og benevnelser til fjells er det bare å spørre.

– Men det var praktisk å snakke samisk under krigen, når man ringte i telefonen. Om det var noen som lyttet, så forstod

de ikke hva som ble sagt, forteller Nils.

SNAREFANGST OG SMÅVILTJAKT

Som ung gutt drev han snarefangst etter rype og det var godt med rype. Det var også en hjelp til husholdet hjemme. De ble også harejakt der han hadde hagla og satt på post mens yngre brødre og kamerater sprang med bjelle og jagde opp haren mot Nils. Det var en grei jakt og grei betaling for haren.

– Men hjelperne gikk til streik. De ville ha betalt de også. Så da måtte vi gjøre en avtale, men så fortsatte vi, humrer Nils.

RØMTE TIL SVERIGE

Da krigen brøt ut i 1940 hørte de krigshandlingene nede fra Hegra festning. Det var store smell og krigsfly i lufta. Dermed rømte familien over til Sverige og var der en tid. Gjeterne var igjen og hadde oppsyn med flokken. Selv vart Nils satt bort som ku-gjeter på ei seter i Funäsdalen om sommeren. Men far gikk over til grensen til reinflokken og fikk gjort kalvmerking. Senere kom familien tilbake og bodde i Stordalen under krigsårene.

FJELLET ER LIVET

Nils vokste opp med 5 brødre og søstre, og de fleste av dem har hatt reindrift som levevei. Selv hadde han aldri noen tanke om annet arbeid. Fjellet er livet. Der har han levd og virket i alle sine år. Han var ung gutt da han selv merket sin første kalv. Siden har han aldri gått glipp av en kalvmerking.

– Jeg fikk merket etter min aajja (bestefar) på farssiden, Daniel Mortensson. Det er det første merket du finner oppført i merkeboka i Snåsa, forteller Nils. Selv møtte han aldri sin aajja på farssiden som døde i 1924, men Nils var gjeter hos sin

onkel Lars Danielsen som holdt til på Svukuriset.

DUNDERLANDSULYKKA

Sommeren 1948 da Dunderlandsulykka skjedde var Nils gjeter på Svukuriset i Elgå.

– Jeg visste at min far og mor samt et vennepar, Fjellner og Sofie Stenfjell som senere ble mine svigerforeldre, hadde meldt seg på landsmøtet i Tromsø. De skulle reise med buss. Så hørte jeg i radioen at bussen hadde gått i elva på hjemturen, forteller Nils. Det er tydelig at opplevelsen var sterk og sitter klart i minnet. Men det var telefon i Svukuriset og han fikk ringt hjem til Stordalen.

– Da fikk jeg høre at de var hjemme. De hadde meldt seg av turen og ble aldri med bussen, og det var jo bra, sier Nils. På selve landsmøtet i Tromsø var det Nils sin onkel, Lars Danielsen, som ble valgt til leder og ledet arbeidet i Norske reindriftssamers landsforbund (NRL) de første åra.

REIN-OST I TYSKLAND

Militærtjenesten sin hadde Nils i Tysklandsbrigaden. Men i Tyskland var han likevel ikke helt uten kontakt med livet hjemme.

– Jeg fikk tilsendt ost, reinost, fra Meråker. Osten kom fra Stenfjell i Feren. De var kanskje noen av de siste som gjorde arbeidet med kjevling og melking og lagde ost. Far min, eldste bror og søster var med hos Stenfjell på dette, forteller Nils.

FLYTTING TIL LESJA

I påsken 1949 var Nils med på flytting av en flokk på 6-700 dyr til Lesja der det skulle startes tamreinlag. Hele flyttingen gikk med ski og hunder fra Røros, og blant andre bror Eilert og Nils Bergstrøm var med. Det var Nils Bransfjell som startet opp. Turen

Det er stor glede å treffe familie og gamle kjente. "Er det ikke vi som er ungdommen?" spøkes

gikk over Follalsfjella, forbi Hjerkin og Snøhetta. Men da de nærmet seg Lesja var det møtt fram en stor folkemengde for å ta imot flokken.

– Det var flere hundre folk som stod og sperra veien. De trodde de skulle ta imot tamrein, men så tam var ikke flokken. Den ble skremt av folka, snudde og for til fjells igjen. Det ble mye arbeid, forteller Nils som måtte ringe og hente ekstra hjelp fra far Paul Danielsen og Enok Barrock. De kom med strier for å stoppe og samle flokken igjen. Det var mye ekstra arbeid, men det gikk bra.

det når han setter seg ned med sitt jevngamle søskenbarn, Maja Bransfjell f. Stinnerbom. De vokste begge opp i Stordalen og kanskje ble de begge født i huset deres besteforeldre Stinnerbom flyttet med seg fra Tydal og over til Stordalen da de kjøpte et gårdsbruk der.

FOTO: EINAR BONDEVIK

Selv ble Nils der en kort tid som gjeter sammen med lederen for tamreinlaget, Kornkveen, så de var to som skulle gjete 6-700 rein. De holdt flokken mot ei elv, men det var noen simler som hoppa i elva og drukna. Nils ble der gjennom kalvinga, men så vart han oppringt hjemmefra og måtte hjem til Stordalen for å være med under kalving og samling av flokken der. Da kom onkelen Petrus Danielsen ned fra Røros.

– «Så du henter meg ned hit og selv drar du hjem?», sa onkel Petrus. Han var ikke særlig fornøyd

med det, minnes Nils. Men det ble vanskelig med gjeting i tamreinlaget og det ble til slutt oppløst. Reinen ble til villrein og utgjør i dag villreinstammen i området.

SKI, SKUTER OG TOG

Nils har vært med på mange flyttinger. De første årene gikk det til fots og med ski. Da var hundene ekstra viktige. Det hadde ikke gått uten dem. Senere fikk man skuter til hjelp. Den første skuteren vart kjøpt i 1960 da han hadde rein ved Femunden og drev sammen med Fjellheim

og Løkken. Den kosta sju tusen. Det var mye penger den gangen. Da flokken og familien flyttet til Skjækerfjella foregikk flyttingen med tog, 420 dyr i 12 vogner, og mange dugnadsfolk hjalp til. Da toget ankom Valløya nord for Steinkjer stod et gjerde klart, satt opp av svigerfar Fjellner og Elias O Stenfjell.

– Vi hadde noen foregangsreiner – *gaavalohke* – og svigerfar lokka og reinen fulgte etter og kom på plass, forteller Nils. Det ble en bedre mottagelse enn for flokken som kom til Lesja.

– Det var lappefogd Pleym

som ba oss om å komme dit. Han ønsket å få noen til Skjækerfjella, forteller Nils.

GRENSEGJERDE «FEIL» STED

– Etter noen år så vi problem med blanding av flokker fra svensk side. Vi måtte få et grensegjerde ellers måtte vi dra igjen. Da ble det overført midler som var satt av til gjerde i Feren og brukt i Skjækerfjella. Så når vi senere flytta til Feren, ja, jeg angrer kanskje litt på det grensegjerdet nå, forteller Nils. For i 1976 ble det til at de overtok området i Feren der svigerforeldrene holdt

til. Men Nils angret ikke på at de reiste dit.

– Feren er det beste distriktet jeg har vært i. Det er variert beite og godt beite her, sier han. Og han har vært i flere områder som gjeter og med egen flokk. Fra oppveksten i Stordalen til gjeting i Elgå, med egen flokk i Li og så Femunden før det bar til Skjækerfjella og til sist til Feren, nabolokket til der han vokste opp.

LANG REISE

Han har gjort mange reiser i geografi og i tid med sine snart 90 år. Det har skjedd mye nytt.

– Før brukte vi krok-kniv til

slakting. Nå bruker vi det bare til matreie. Ellers er det moderne metoder som slaktemaske som benyttes. Og vi leverer mest livdyr. Men det går fortsatt godt å slakte med krok-kniv, den er effektiv og god. Man må bare lære teknikken. Ellers er alt blitt mer effektivt med skuter, motorsyklar og helikopter. Man har mer fritid nå, sier Nils, uten at han virker overbevist om at det er bare bra.

– Før var man mer i lag med dyrene, og da var de mer tamme. Det gjelder også i kalvmerkinga. Det er mange flere gjerder nå. Før ble merkinga ofte gjort på en tange eller på en snøbre. Men

Moseplukking hører med for å sikre reinflokkene. Her høstes det i Follidal.

FOTO: PRIVAT

jeg legger meg ikke bort i hva de yngre gjør. Tidene har forandra

seg. Og ungdommen vet hva dem vil. Det går bra, sier Nils.

STOR FAMILIE

Nils måtte ta farvel med sin Sonja Elise som brått gikk bort i sommer. De hadde kjent hverandre siden ungdommen, ble gift i 1963 og sammen har de fått en stor etterslekt. Seks barn, tolv barnebarn og fire oldebarn har kommet til. Familien er viktig og tett knyttet sammen. I kalvmerkinga er alle med og interessen er felles nedover i generasjonene. Og Nils ser lyst på framtida.

– Jeg har alltid vært optimist, avslutter han.

EINAR BONDEVIK

Kirkevalg2019 – bli medlem!

Høsten 2019 avholdes kirkevalg i Norge. Det innebærer også at det skal velges nytt råd i Saemien Áálmege (samisk menighet i sørsamisk språkområde). Utover høsten vil arbeidet med å finne kandidater til nominasjons-

arbeidet starte opp. Den ferdige listen, eller listene, med kandidater til menighetsrådet – Saemien Áálmegeeraerie – skal være klar til mai 2019.

For å stemme ved valg må man være medlem. Alle kirkemed-

lemmer som fyller 15 år i valgåret har kirkelig stemmerett og kan gi stemme i sin lokale menighet og bispedømmeråd. For å kunne avgi stemme i Saemien Áálmege må man i tillegg til å være medlem i Den norske kirke aktivt

ha meldt seg inn i Saemien Áálmege. Mer informasjon om det finner man blant annet på samiskmenighet.no. Mer informasjon om kirkevalget finner man på kirken.no/valg.

EINAR BONDEVIK

Midtsommerhelg i Ankarede

Tradisjonen tro var det midtsommerfeiring i Ankarede ved Stora Blåsjön. Mange møtes der både fra norsk og svensk side av grensen. I år deltok Saemien Áálmege ved prest Einar Bondevik i gudstjenestene lørdag og søndag.

Dette var første gang nåværende prest i sørsamisk område deltok i gudstjeneste i Ankarede og det er ønske om et videre samarbeid for å støtte opp om samisk gudstjenesteliv på et viktig samlingssted.

Neste år feirer Frostvikens sameforening 100 år og vi håper og ser fram mot en god midtsommerhelg 2019.

EINAR BONDEVIK

Sørsameprest Einar Bondevik delte ut nattverden sammen med präst i Frostvikens församling Mikael Aspelin.

FOTO: MONICA KAPPFJELL/SAEMIEN ÁÁLMEGE

Lasso-konkurranse for store små hører med i midtsommerhelgen i Ankarede.

FOTO: EINAR BONDEVIK

Sydsamisk skrivartävling

Den sydsamiska litteraturen behöver främjas. Därför lanserar Samisk språkcentrum, Gaaltije och Region Jämtland Härjedalen tillsammans en skrivartävling på sydsamiska som ska resultera i en eller flera antologier på sydsamiska. Tävlingen lanseras inom ramen för det samiska jubileumsåret Staare 2018 och genomförs under 2019. Genom tävlingen vill man stimulera skrivande på sydsamiska, öka utgivningen och främja intresse för litteratur på sydsamiska.

Är du intresserad? Välkommen att kontakta oss.

Catarina Lundström, Region Jämtland Härjedalen: catarina.lundstrom@regionjh.se

Sylvia Sparrock, Samiskt Språkcentrum, Sametinget: sylvia.sparrock@sametinget.se

Erika Unnes, Gaaltije – sydsamiskt kulturcentrum: erika@gaaltije.se

KÄLLA: STAARE2018

Min vei til prestestudiet - og prest

Jeg vokste opp i Røyrvik og gikk på skole der. Vi var få samer på skolen, jeg, mine søsken og søskenbarn og noen få andre. Vi var omtrent en på hvert trinn. De fleste i rein-drifta gikk på sameskolen på Snåsa. I Røyrvik hadde vi litt samisk-undervisning noen år, lærte noen sanger og hadde litt aktiviteter. Jeg vil kalle miljøet på skolen for et norsk miljø, og på skolen var det en del mobbing. Det gikk ikke på det samiske, men jeg har på en eller annen måte greid å assosiere norsk miljø med miljøet som jeg vokste opp i.

I 2007 begynte pappa i jobb som diakoni-arbeider i sørsamisk område. Da jeg var i starten av 20-årene, ble jeg spurt om å dra på ungdomslederkurs via Saemien Áálmege. Jeg hadde ingen andre planer den helga, så jeg sa ja. Det var Samisk kirkeråd som arrangerte og vi var samlet i Lakselvbukt ved Tromsø. Her var vi innom tema som identitet og grensesetting. Vi arbeidet med gudstjeneste og hvordan det er å være ungdomsleder i forhold til ungdommene du er leder for. Vi var bare seks ungdommer på kurset, men vi var hele fem sørsamer! For første gang opplevde jeg å være en av mange, i en majoritet. Etter det har jeg blitt aktiv i kirken og kjent at jeg blir akseptert der, både som ungdomsleder og innenfor kirkedemokratiet. Jeg har ofte stengt meg inne og skjult meg for ikke å bli mobba. I kirka kan jeg være den jeg er. Det er greit å være annerledes der.

Jeg kjente etter hvert at Den norske kirke er den eneste arbeidsgiveren som jeg ønsker å ha i Norge, på grunn av ønske om et trygt/godt arbeidsmiljø. Jeg har sett og hørt arbeidsplasser med mobbing. I kirka er det større aksept og mindre mobbing. Jeg vil unngå plasser der jeg blir mobbet.

Under samiske kirkedager i 2013 så jeg på mulighet for utdanning. Men jeg vil ikke være trosopplærer og spiller ikke noe instrument, så kantor var utelukket. Kanskje dia-

FOTO: PRIVAT

kon kunne være et alternativ, men da sa Maria fra Samisk kirkeråd at jeg kunne passe bedre som prest. Etter en del fundering ble det til at jeg fikk ordnet studiekompetanse og i 2016 startet jeg teologistudiet på Universitetet i Tromsø. Her har jeg fått vært i praksis i Kroken menighet og sett på det en prest gjør. Det var mye nytt å oppleve, men artig. I sommer har jeg hatt min første sommerjobb som prest. Det var en del arbeid, men kjempegodt arbeidsmiljø. Det var gode folk å støtte seg på når jeg nå hadde ansvar i gudstjenester og begravelser. Noe jeg setter pris på i arbeidet

jeg har prøvd som prestevikar, er god fleksibilitet og frihet i utførelsen av arbeidet. Jeg kjenner at det er der jeg hører til.

Det jeg ønsker for arbeidet som prest er å løfte mitt samiske språk i kirken, for å gi det en større plass i samfunnet, noe som betyr at jeg tenker å flytte tilbake til Trøndelagsområdet. Jeg vil også gi menigheter på landsbygda noe lignende menighetstilbud som de har i byene.

ANNA JØNSSON

Massiv motstand mot gruveplaner i Nasafjell

Møterommet var fullsatt på Saltfjellet hotell der Nærings- og fiskeridepartementet inviterte til møte om Elkems planer for gruvedrift i Nasafjell. I forkant var det befarings i selve planområdet med Elkem, reindriftsnæringa og offentlige myndigheter representert.

Under befaringa var det også mobilisert til en demonstrasjon og over 50 personer trosset et grått og fuktig vær og tok turen opp til Nasafjell. Der ble det blant annet satt opp en stor messing-ring som vern mot onde krefter som vil ødelegge området.

TILLATELSE GITT

Elkem ASA er gitt tillatelse til gruvedrift av departementet, men det er ikke gjort nødvendige avtaler mellom tiltakshaver Elkem og berørte reinbeitedistrikt. Møtet tydet på at det vil bli svært vanskelig å komme til avtaler som er gunstige for alle parter.

UENIGHET OM DIALOG

På selve informasjonsmøtet dagen etter befaringa mente Ove Sørdaal i Elkem Salten at dette var en god dag for dialog videre og kom men en innrømmelse av at selv om man hadde prøvd på dialog tidligere så kunne man prøvd hardere. Fra samebyenes/reinbeitedistriktenes hold ble det påpekt svært mangelfull dialog. Når man etter 1,5 års taushet ble kontaktet igjen så skjer det omtrent samtidig at man sender ekspropriasjonssøknad til departementet for slik å eventu-

Det var saklige framlegg men stor avstand i synet på Elkems gruveplaner i Nasafjell.

FOTO: EINAR BONDEVIK

elt kunne ta området i bruk selv om man ikke får til avtale med reinbeitedistriktene.

DÅRLIG TID

Det er tydelig Elkem ønsker rask avklaring, noe ekspropriasjonssøknaden til departementet forteller. Elkem ønsker å sikre seg tilgang til kvart av svært god kvalitet. Det sikrer arbeidsplasser og videre drift ved smelteverket i Sørfold, et lite stykke nord for Saltfjellet. Fra reindriften sin side ble det framholdt at det også handler om arbeidsplasser der med 210 voksne i 62 foretak involvert i tillegg til det historiske og kulturelle aspektet.

FLYTTVEIER OG FJELLREV

Fra fylkesmannen i Nordland ble det påpekt at planene innebærer stenging av flyttveier og at disse ikke er vurdert i departementets svar. Flyttveier har særskilt vern i lovverket, og fylkesmannen har

derfor fremmet innsigelse mot planene, noe som er det sterkeste grepet fylkesmannen har.

VOND HISTORIE

Området har også en forhistorie som gjør gruvedriften ekstra vanskelig. På 1600-tallet anla svensk-kekongen gruvedrift etter sølv i området. Samer ble pålagt arbeid og transport med rein og det sies at ferdssveien ble kantlagt av rein-skjelett. Både transporten og arbeidet var ødeleggende for samene. Mange så seg også nødt til å forlate området og ble «fattigapper» ved kysten. Dette er

også et moment som lever med og hører med i opplevelsen og tilknytningen til området. For mange vil ny gruvedrift bli en gjentakelse av historien der livsvilkår forandres og man blir drevet bort fra området.

VIKTIG OMRÅDE

Både fra svenske samebyer og norske reinbeitedistrikt ble viktigheten av Nasafjell framhevet. Området er i helårsbruk av forskjellige distrikter. En inngripen her vil påvirke svært mange og vil også føre til spredning av flokker, flokkblanding og tidlig trekk mot vei og jernbane med de problemer og farer det medfører. Det vil også gi et press på nabadistrikter. Man må også bygge opp nye avtaler og driftsmønstre som det

har tatt flere generasjoner å bygge opp siden den store forflytningen av reinflokker skjedde på svensk side.

Beskjeden fra samisk hold er klar: Bájh várjje árruot – La fjellene leve!

AVKLARING I HØST

Fristen for innsigelse til planene var satt til 15. august og departementet vil gi sitt svar til søknaden om ekspropriasjon i oktober.

EINAR BONDEVIK

Truer med å skyt rein

NRK kunne i 4. august melde at bønder i Tydal truet med å skyte rein som kom inn på innmark. Ordfører Ole Bjarne Østby i Tydal ser det som sitt ansvar å ta vare på landbruksnæringen.

Ordføreren sier det er organisert

flere møter mellom reinnæringa og bønder. Til dette svarer leder i Riast-Hylling reinbeitedistrikt Inge Even Danielsen at slike møter er ukjente for han. Han etterlyser også at ordføreren er ordfører for reindriftsnæringa og ikke bare bøndene. Både Danielsen og Østby antyder på

sin side at gjerder kan bli løsningen.

AGGRESSIVT I SOSIALE MEDIER

I sosiale medier har mange gitt sin støtte til en aksjoner med å skyte rein som beiter på innmark. Dette skaper selvsagt utrygghet og lite trivelige til-

stander for familier som opplever at andre ser det som legitimt å bruke vold mot deres eiendom og levevei. Det er familier som skal omgås i et lokalsamfunn med barn i skole og andre sammenhenger i kultur- og samfunnsniv.

EINAR BONDEVIK

Ny vei skaper nye farer

På det sørlige Helgeland pågår det en stor utbedring av E6. Veistrekningen har lenge vært sett på som utrygg på grunn av smal veibane og svinger kombinert med stor trafikk. For bilister og transportnæringen er derfor veiutbygging både etterlengtet og velkommen.

Måten veiutbyggingen blir gjort på skaper imidlertid nye problemer. På tvers av det smale Helgeland går mange flyttveier for rein og dette har ikke blitt tatt tilstrekkelig hensyn til ifølge Knut Tore Kappfjell i Voengelh-Njarke reinbeitedistrikt. Flere steder har man laget dype skjæringer i terrenget i stedet for å anlegge tunnel der reinen har sin trekkvei. En løsning som blir vurdert er å bygge gjerder som kan lede reinen til rett krysningpunkt på veien.

– Vi ønsker oss veien i tunnel eller bro over vegen for å få til en god krysning. Det er steder der jernbanen går i tunnel og vi skal reinen ledes med gjerder må den

Her fra veiutbyggingen ved Sefrivatnet, like nord for Majavatn.

gå i sikk-sakk for å komme dit, forteller Kappfjell.

SPØRSMÅL OM KOSTNAD

Distriktet er i møter med vegvesenet om utbyggingen og fylkesmannen har også vært inne og støttet reinbeitedistriktet i

saken om flyttveier. Disse har et særskilt vern i lovverket. Som ofte ellers er det også et spørsmål om kostander inne i bildet. En løsning med bro er anslått til 10 millioner kroner. Det pågår fortsatt møtevirksomhet og arbeid med å finne gode løsninger for

flyttveier over den nye E6. Inngrepene i flyttveiene er gjort og reinen må i dag flytte over anleggsområder. Hele veiprojektet skal være ferdig i 2021.

TEKST OG FOTO:
EINAR BONDEVIK

Uro rundt Sannhetskommisjonen

Stortinget har nå oppnevnt medlemmer til kommisjonen som skal granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner. Kommisjonen skal gjennomføre en historisk kartlegging for å beskrive norske myndigheters politikk og virksomhet overfor de nevnte gruppene samt undersøke ettervirkningene i dag og legge frem tiltak som kan skape større likeverd mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen.

Kommisjonen hadde sitt første møte 21. september og skal levere sin rapport til Stortinget senest 1. september 2022. Stortinget har oppnevnt følgende medlemmer:

- Generalsekretær Dagfinn Høybråten, for tiden København, leder
- Professor Ivar Bjørklund, Tromsø
- Stipendiat Håkon Hermanstrand, Kolvereid

- Biskop emeritus Per Oskar Kjølås, Tromsø
- Professor Pia Lane, Oslo
- Seniorrådgiver Anne Kalstad Mikkelsen, Hamarøy
- Museumsleder Marit Myrvoll, Evenes
- Professor emeritus Einar Niemi, Vadsø
- Professor Anne Julie Semb, Oslo
- Høyskolelektor Liv Inger Somy, Kautokeino
- Professor emeritus Aslak Syse, Oslo
- Førsteamanuensis Ketil Zachariassen, Tromsø

FRYKT FOR FORGLEMMELSE

Fra sørsamisk hold har det kommet kritikk for at ingen sørsamer er oppnevnt i kommisjonen.

Man frykter av sørsamisk nok en gang vil havne i periferien og bli uteglemt. Spesielt i sosiale medier har diskusjonen og reaksjonene gitt seg til kjenne. En av dem er Mattis Danielsen på Røros.

– Det er ingen sørsamer i kommisjonen. Vi skulle hatt med noen som kjenner historia på kroppen selv. Vår historie er så underkommunisert og så stigmatisert at det er et under at den sørsamiske befolkningen fortsatt har en kultur, sier han og frykter at uten deltagelse får man heller ikke eierskap til sannhetskommisjonen. Han mener det heller ikke er utelukkende positivt at sekretariatet for kommisjonen er lagt til Tromsø, langt fra sørsamisk område.

– Opplevelsene tidligere er at vi har fått lite støtte fra de såkalte kjerneområdene i nord. Jeg frykter for at det sørsamiske igjen skal bli utelatt, sier Mattis Danielsen til Daerpies Dierie.

STILLER SOM FAGMANN

Stipendiat ved Nord universitet, Håkon Hermanstrand arbeider med temaet sørsamisk historie og har publisert en rekke artikler om emnet. Men selv har han ikke sørsamisk bakgrunn.

– Jeg har registrert at det har

vært litt uro rundt oppnevningen av kommisjonen og at man savner en sørsamisk representant. Jeg er fagmann og historiker som har fått arbeide med sørsamisk historie og det er mitt bidrag inn i kommisjonens arbeid, sier Hermanstrand. Han forteller videre til Daerpies Dierie at han følte beåret av å bli spurt til å være kandidat til kommisjonen. Det ville heller ikke vært riktig av ham å si nei til å stille som kandidat med tanke på at andre har fortalt og vært med på å gi ham den kunnskapen han har fått del i.

– Etter at det ble klart at jeg ble oppnevnt har det også vært personer som har tatt kontakt med innspill og synspunkt på hva kommisjonen bør arbeide med. Det er positivt at man har et engasjement. Uroen som er og frykten for at det sørsamiske skal bli oversett og glemt vil jeg ta med meg inni kommisjonens arbeid, forteller Hermanstrand.

EINAR BONDEVIK

Samisk fjellalter i Elgå

I varmet og godt junivær gikk vi noen hundre meter fra veien over Valdalsfjellet og opp til Daniel Mortenssons vinterboplass.

Denne ble restaurert i fjor og åpningen av plassen var en del av Tråante2017-arrangementet i Elgå.

Da kom også tanken om å vigse plassen til kirkelig bruk. Det er biskopen som kan avgjøre om et sted kan vigses. I samtale med Svahken sijte, sokneprest i Elgå og biskop i Hamar ble det bestemt at stedet skulle vigses. Biskopen henviste til det samiske

alteret i Nidarosdomen og sa at nå har også Hamar bispedømme sitt tydelige samiske gudstjeneste-

sted. At det nå er vigset som et fjellalter vil si at det er ønskelig at det holdes regelmessig guds-

Under gudstjenesten medvirket kyrkohärde i Idre-Särna Ann-Sofie Näslund, Hamar biskop Solveig Fiske, sokneprest i Elgå Svein-Olav Angard Hovde, prest i sørsamisk område Einar Bondevik og musiker Marja Helena Fjellheim Mortensson.

FOTO: TERJE VESTAD

tjeneste der og at det kan brukes i andre kirkelige sammenhenger som for eksempel vigsel. Det legger likevel ingen begrensninger på den opprinnelige bruken av boplassen til samlinger og kultur- og tradisjonsformidling.

EINAR BONDEVIK

Sjul Jonssons kåta invigd

På Lockstamon i renbetesland i norra Ångermanland invigdes den siste søndagen i augusti en rekonstruert kåta. Den ursprungliga kåtan oppførtes på samme plats vid sekelskiftet 1900 av Sjul Paulienis Jonsson från Vilhelmina norra sameby. Det sägs att den var en av få torvkåtor i området.

Enligt Örnköldsviks museum, som oppført en informationsskylt vid kåtan, är det också platsen där Elisabet Stinnerbom föddes. Hon var dotter till Sjul Jonsson och

beskrivs som "en av de svenska lappmarkernas största berättare".

Invigningen arrangerades av Orrestaare Samien Sibrie och Örnköldsviks museum & konsthall.

KAJSA ÅSLIN

Hallå där Tor L. Tuorda!

I Gállok/Kallak pågår sedan mer än elva år en kamp som för tankarna till bibelns David och Goliat.

Berättelsen om gruvedriftens sterke økonomiske krafter har nu blitt en tankeväckande och utmanande dokumentär som det tagit över fem år att färdigställa. Vi ställde filmens skapare, Tor L. Tourda, några frågor:

I augusti sände Sveriges television filmen Gállok – kampen i Sameland. Tittarna fick en inblick i din och din dotter Astrids mångåriga kamp mot den planerade gruvan i Kallak.

Hur känns det nu en tid efter filmen har visats för en bred publik?

– Att filmen visats på bästa sändningstid på televisionen känns verkligen stort. Det krävs massiva insatser för att upplysa människor

om de problem med gruvedrift som filmen belyser och den kunskapsbrist som råder om samiska frågor.

Vad har du fått för reaktioner?

– De reaktioner jag har fått när filmen visats är till största del mycket positiva.

Vad händer nu?

– Filmen väcker stort intresse och den kommer ligga på SVT Play i ett halvår. Jag skriver också på min blogg om filmens tillblivelse.

AKAR HOLMGREN

Tor L. Tourdas film Gállok – kampen i Sameland är registrerad av Truls Anderssen och går att se på www.svtplay.se till 12 februari 2019.

Maja Marie Jáma (Snåsa) betrakter fotoet av sin oldemor på foto-utstillingen ved Saemien Sijte på Snåsa.

Jijtjedh guvvesne

Denne sommeren og høsten har Saemien Sijte på Snåsa stående fotoutstillingen "Jijtjedh guvvesne". Utstillingen er satt sammen av foto og tekst, der besøkende utfordres til å reflektere rundt ulike fremstillinger og oppfatninger om samer.

I møte med andre mennesker danner vi oss som regel raskt et bilde av hvem de er. Dersom man ikke kjenner historien og bakgrunnen til et menneske, kan kanskje vår oppfatning være basert på forutinntatte holdninger, stereotyper eller våre egne livserfaringer. Denne utstillingen bidrar til at en rekke spørsmål aktualiseres hos de besøkende.

TIDSREISE

Tekstene i utstillingen er knyttet til utdrag og sitater fra antikken og frem til nåtiden. Utdragene er hentet fra et bredt utvalg av bøker, aviser og sosiale media.

Noen av sitatene har kommet fra filosofer, politikere, geistlige, predikanter, skuespillere og kunstnere og varierer i alder. Sitatene har ulike tematikk, men har likevel til felles at de belyser negative holdninger til den samiske befolkningen. På den måten kan den som besøker utstillingen, reflektere rundt synet på det samiske samfunnet.

PORTRETTER PÅ GLASSPLATER

I utstillingene finnes mange portrettfoto fra perioden 1885-1913. Fotografen Lars Larsen Ingulfsvand besøkte en del sørsamer som levde i områdene rundt Snåsa, Lierne, Røyrvik, Namskogan og Frostviken på svensk side. Han fraktet med seg glassplater til bruk i sin fotografering. Disse glassplatene utgjør en samling av portretter av sørsamer og bondebefolkning.

TEKST OG FOTO: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Flere mediebedrifter var tilstede på konferansen og NRK intervjuet blant andre Ramona Kappfjell Sørfjell som fortalte om familiens utfordringer i reindrifta.

FOTO: EINAR BONDEVIK

Ingar Kuoljok og Marion Anne Knutsen samtalte om hvordan de har opplevd situasjonen i Tysfjord.

FOTO: EINAR BONDEVIK

Når skaperverket trues

I juni arrangerte Saemien Gærhkoeraerie/Samisk kirkeråd samisk kirkelivskonferanse med temaet «Vern om Skaperverket» og «Kamp for rettferdighet». Konferansen fant sted i Tromsø med god deltagelse fra nordlige bispedømmer og fra Kirkerådet i Oslo.

I foredragene ble vi møtt med problemstillinger spente vidt. Det handlet om vår relasjon med naturen, vår bruk av og vårt liv med naturen, problematisert gjennom bruk av areal og blant annet industriutbygging i reiness leveområder. Men det ble også satt fokus på overgrepstematikk og hvordan menneskers liv trues av andre i nære relasjoner.

TEOLOGI OG SAMISK TRADISJON

Anna Kuoljok, lulesamisk diakon, og Karl Yngve Bergkåsa, rådgiver ved Nord-Hålogaland bispedømmekontor, satte vårt forhold til naturen og skaperverket i et teologisk og samisk perspektiv.

– Jeg går ikke ut i naturen. Jeg

er i naturen, i skaperverket, uansett hvor jeg er, sa Anna Kuoljok. Naturen er ikke noe utenfor oss. Skaperverket er sentrum og rammen for livet og holdt frem verdien av å lytte til skaperverket og pleie relasjonen til områdene der vi lever. Karl Yngve Bergkåsa viste hvordan både synd, omvendelse og forsoning er relasjonelle begreper. Synd bryter relasjoner. Omvendelse er å søke å bygge opp relasjoner. Forsoning er når relasjoner er skapt på nytt igjen.

LIV OG LANDOMRÅDER TRUES

Diakon i sørsamisk område, Bertil Jönsson, gjorde rede for flere aktuelle problemstillinger som den sørsamiske befolkningen står ovenfor i dagens klimaspørsmål, blant annet vindmølleutbygging.

– Samfunnets syn på såkalt grønn energi har så langt vært utelukkende positivt. Vindmølleutbyggingen er et eksempel på hva folk flest mener er hensiktsmessig energiutvinning, men den er veldig arealkrevende og truer samers livseksistens. Veiutbygging og tap av viktige beiteområder har alvorlige

konsekvenser. Reindrifta er en bærebjelke for hele den samiske befolkningen, sa Bertil Jönsson.

Ramona Kappfjell Sørfjell fra Sømna/Majavatn fortalte åpent og ærlig om de mange utfordringer hennes familie til daglig opplever i reindrifta. Hun trakk spesielt frem tap av dyr i påkjørsel av jernbanen, veiutbygging, rovdysrproblematikk og vindmølleutbygging.

– Det er en kamp om tilværelsen som er tøff. Jeg ønsker å kjempe for at det som ligger i mitt hjerte kan få leve videre. Jeg ønsker at jeg og mine barn kan fortsette å leve av reindrifta i fremtiden, avsluttet Kappfjell Sørfjell til et tydelig berørt publikum.

ARBEID MOT OVERGREP

Vi fikk også høre en samtale mellom advokat Ingar Kuoljok og Marion Anne Knutsen som fortalte om erfaringer fra overgrepssakene i Tysfjord. Det var en samtale som viste sårheten og kompleksiteten i situasjonen. Samtidig kom det håpet fram om at det som kan snakkes om

kan bli bedre. Her fikk vi også informasjon om Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep. Det finnes uavhengige kontaktpersoner ved alle landets bispedømmekontor. Kirkens ressurscenter har også utarbeidet en egen hustavle som finnes både på norsk og samiske språk:

*Krenkes et medmenneske
Krenkes Gud
Ingen skal bære alene.
Vi vil støtte Vi vil tro på
Vi vil skape trygge rom
Kirkene står sammen mot vold
og seksuelle overgrep*

*Jis almetje mubpie almetjem
miedtele, dellie Jupmelem miedtele.
Ij gie galkh maajsuom oktegh
guedtedh.*

*Sijhtebe datnem viehkiehtidh,
datnem jaehkedh.
Jearsoes sijjeh galkebe röönjedh.
Abpe gærhkoee galka miedtelim-
miem jih daaresjimmiem vuastalidh.*

TEKST: EINAR BONDEVIK/
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Stuhtje gærjeste ”Joekoen sjehteles ryöjnesjæjja”

Jaahke jis oktegh Raerienguvtielasse baatsa. Hujnesne. Bårrestohteminie.

Guejm båata Jaahken gáajkoe. Jaahke bienjem deehkehte. Vuartesje bovtsem gáatoeminie. Bienjem deehkehtalla, jih áejjiem dan vööste veelede. Ledtiem gávla. Dñhte belnesne, oktegh tjoejeminie. Govloe hujnesne, juktie oktegh lea.

Desnie göökte jaevrieh: Säälejaevrie jih Mehkienjaevrie. Dej gaskesne lihpie. Iehkeden Jaahke læphan vaadtsa. Desnie sutnjien hijven sijjie. Ussjede jirreden sán áapba Nelle bäästide båata beapmoejgumie. Njaelkies laejpieh, voejem, vuastam, bearkoeh jih pearah

buakta. Numhtie ussjede goske nahkeste.

Bovste dunnie Säälejaevrien stoere njuanesne lovsjeminie.

Aereden ohtje Jaahke bovtsem njuaneste luajhta, guktie edtjeh gáatodh. Iehkeden dellie bovtsem njuanese vihth tsaaka. Guejm badth viehkine. Dan mænngan læphan vaadtsa.

Lihpesne Guejm jih Jaahke. Dållem beaja, guktie soeveste. Hijven sutnjien jih bienjese. Hijven aaj gosse dällestee aejkede. Bårrestohteminie badth. Voesse öövve gáaroos, ij naan beapmoe aajmene.

Man gujhkiem jis áapba Nella? Gäässie sán båata?

Sjeltie – Kyrkplatser och kyrkoliv

I samband med jubileums-gudstjänsten i Staare/Östersund den sjätte februari i år presenterades en ny bok om sydsamisk historia och kyrkoliv. Sjeltie – Kyrkplatser och kyrkoliv handlar om de så kallade lappkapellen som var en del av koloniseringen men som kom att få en viktig social roll som mötesplats.

Boken ger en historisk inblick i såväl sydsamiskt samhälle som kyrkoliv. Tolv kyrkomiljöer på

sydsamiskt område i den svenska delen av Saepmie presenteras. Från 1700-talet och framåt, när kyrkans mission gick hand i hand med koloniseringen, byggdes här kapell bönhus och kyrkstäder.

AKTUELLA KYRKPLATSER

Flera av de kyrkplatser som boken berättar om är även i dag viktiga för samiska sammankomster, till exempel Ankarede i norra Jämtland och Fatmomakke i södra Lappland, där många samer samlas till midsommarfirande.

Platserna också är kulturhistoriska miljöer där tidigare generationer mötts i glädje

och sorg och även organiserat sig intressepolitiskt.

Boken är skriven av Akar Holmgren, stiftsdiakon i Härnös-

sands stift och Ewa Ljungdahl, arkeolog på Gaaltje, sydsamiskt kulturcentrum i Östersund. Medverkar i boken gör även Lars Thomasson, filosofie hedersdoktor vid Umeå universitet och pionjär inom samiskt organisationsarbete.

Boken är gratis och går att beställa via e-post: harnosand.stift@svenskakyrkan.se

AKAR HOLMGREN

Nye sameforeninger på Nord-Helgeland

I Mo i Rana har man lenge vært uten en aktiv samisk forening. Det har man nå prøvd å gjøre noe med.

Den nystartede foreningen har navnet Raanen Saemieh (norsk: Ranas samer), og selv om den har et sydsamisk navn er den åpen for samer med ulik bakgrunn. Det var også tydelig på det første åpne møtet i vår. Mange av de fremmøtte hadde bakgrunn fra nord- eller lulesamisk område siden de selv eller foreldrene var innflyttere til Rana på samme måte som mesteparten av dagens befolkning i Mo i Rana.

Foreningen vil være politisk uavhengig og vil satse på ulike kurs og samlinger fremover. For mange er nettopp det

å kunne møtes viktig. For mer informasjon om foreningen se nettsida raanensaemieh.no og på Facebook: Raanen Saemieh

UMESAMISK FORENING

I juni 2017 ble Umesamisk forum Hemnes stiftet. Formålet er å synliggjøre og revitalisere ume-samisk kultur og språk i Hemnes-regionen.

Hovedaktiviteten så langt har vært arbeidet med en ume-samisk ordbok i samarbeid med Kanaanstiftelsen i Sverige og man håper på utgivelse høsten 2018. Men det har også blitt markering lokalt i Hemnes. Den 6. februar var det fortellerstund og lassokasting med barnehagen.

– Språkarbeidet er veldig vik-

Styret i Raanen Saemieh. Fra v. Marie Stenfjell, Victoria Knutsen, Oddrun Lillegård, Marthe Olea Stupforsmo og Fransisca Kappfjell Herbst. I tillegg er også Sire K. Gaski med i styret.

tig for oss, og vi har ønske om å få til et enkelt språkkurs eller språkbud, forteller Rivojen Jørn Magnus som er leder i forumet.

Forumet har for tiden 15 med-

lemmer. De er også synlige på Facebook under gruppa ”umesamisk forum Hemnes”.

TEKST OG FOTO: EINAR BONDEVIK

Stevnehelg på Majavatn

Både store og små holdt stevne på Majavatn den 15.-17. juni. Saemien Åålmege hadde sitt Aahketj jih aajjetj-arrangement («Med bestemor og bestefar») og kulturforeningen Sjeltie inviterte til seminar og foredrag. Så her var det godt innhold og trivelig sosial omgang for alle aldre.

Temaet Sjeltie hadde satt opp for sitt seminar var Majavatn/Helgeland som samepolitisk arena. Men ulike foredragsholdere ble det sett på fra ulike sider. Håkon Hermanstrand (Nord Universitet) og Bård A Berg (Norges Arktiske universitet) fortalte om samisk organisasjonshistorie lokalt og nasjonalt og sammen med Eli Kappfjell som fortalte om maa-deraahka (oldemor) Sööfe fikk vi et godt historisk riss. Ungdommen var også representert

En interessert forsamling lytter til Håkon Hermannstrands foredrag om stevneplassen på Majavatn og samisk organisering på Helgeland.

ved Ina-Theres Sparrok som fortalte om kampen for områdene ved Gaelpie.

KULTUR OG HYGGE

Vi fikk også et foredrag om historiske utviklingstrekk ved den sørsamiske gåptoe/kofta. Det stod Maja Dunfjeld for. Det var videre samvær med festmiddag og mimrestund om Majavasstevnet og

ungdomsforeningens liv og arbeid på 60-tallet.

MINNESMARKERING

Søndagen var det minnesmarkering for 70 år siden Dunderlandsulykka. Det var satt opp reisverket til en gåetie der hvert av navnene til de 16 omkomne er svidd inn i deakohkh/stengene. Det er et enkelt men talende

Laila Kappfjell Otervik (Øye) er sammen med barnebarnet Emilie Otervik Bleikvassli og legger dukka i komsa.

uttrykk for at de som gikk bort var med å sette opp reisverket for det man har fått til å bygge opp senere. Minnesmerket er utført av Nils Arvid Westerfjell. Ved markeringene ble de tent ett lys for hver og lysene ble tatt inn i kapellet der de fikk brenne under hele gudstjenesten som fulgte.

EINAR BONDEVIK

Gærjah, Sørsamisk bok- og kulturbuss, Tjaktje/høst 2018

Mobil +47 9170 4466 Kontor +47 7518 4170 Fax: +47 7518 4980 Koordinator 99037736 E-Mail: gsj@nfk.no / markap@nfk.no <http://www.nfk.no/gsj>

GOELKE/ OKTOBER				RAHKA/ NOVEMBER				GOEVE/ DESEMBER			
1	M	40	Rute D	1	To		Rute K	1	L		
2	Ti		Rute J	2	F			2	S		
3	O		Rute O	3	L			3	M	49	Rute G
4	To		Rute F	4	S			4	Ti		Rute S
5	F			5	M	45	Rute D	5	O		Rute A
6	L			6	Ti		Rute J	6	To		
7	S			7	O		Rute O	7	F		
8	M	41	Rute G	8	To		Rute F	8	L		
9	Ti		Rute S	9	F			9	S		
10	O		Rute A	10	L			10	M	50	Rute E
11	To			11	S			11	Ti		Rute C
12	F			12	M	46	Rute E	12	O		
13	L			13	Ti		Rute C	13	To		
14	S			14	O			14	F		God Jul
15	M	42		15	To			15	L		
16	Ti		Rute M, utgår	16	F			16	S		
17	O		Rute N teater	17	L			17	M	51	
18	To		Rute B teater	18	S			18	Ti		
19	F			19	M	47	Rute L	19	O		
20	L			20	Ti		Rute H	20	To		
21	S			21	O		Rute I	21	F		
22	M	43		22	To		Rute K	22	L		
23	Ti			23	F			23	S		
24	O			24	L			24	M	52	
25	To			25	S			25	Ti		
26	F			26	M	48		26	O		
27	L			27	Ti		Rute M	27	To		
28	S			28	O		Rute N	28	F		
29	M	44	Rute L	29	To		Rute B	29	L		
30	Ti		Rute H	30	F			30	S		
31	O		Rute I					31	M		

Lahkoe
Jävle, jih
Lahkoe
orre
Jaepie!
God Jul
og godt
nyttår!

Rute S	Storuman/ Slussfors
Rute A	Tærna/ Daerna
Rute G	Hattfjeldal/Aarborte/ Susendal
Rute M	Tverrvatnet/ Mo
Rute N	Utskarpen/ Hemnes
Rute B	Bleikvassli
Rute D	Namsskogan/ Røyrvik /Raarvihken
Rute J	Røyrvik/Raarvihken/ Majavatn/Maajehjaevrie
Rute O	Fiplingdal /Hattfjeldal/Aarborte
Rute F	Favnassdal/Hattfjeldal/ Aarborte
Rute E	Grane/ Mosjøen /Mussere
Rute C	Mosjøen/ Vefsn/ Mussere
Rute L	Brønnøy/Sømna
Rute H	Bindal/ Nærøy/ Høylandet
Rute I	Snåsa /SnåasenTjaeltie
Rute K	Grong/ Kråanke/Namsskogan

Kontakt oss på mobil 917 04466/ 99037736, eller epost gsj@nfk.no, du når oss også på facebook, www.facebook.com/gaerjah/ Rutene finner du på www.nfk.no/gsj

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Ingrid Inga, tel: 070-554 29 99

e-post: ingrid.inga@gmail.com

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti, Svenska kyrkan

751 70 Uppsala, tel. 018-16 94 91

e-post: lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, Stiftsdiakon & Samordnare för flerspråkigt

arbete. Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand

Tfn: 0611-254 52, mobil: 076-397 59 35

e-post: akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Risten Turi Aleksandersen,

postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 23 08 12 00,

e-post: ra866@kirken.no

Leder: Sara Ellen Anne Eira

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Oddvin Bientie

Saemien åålmegeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: samiskmenighet@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Sonja Danielsen, Ina-Theres Sparrok,

Lajla Lifjell og prest Einar Bondevik.

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje áejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, tlf 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,

Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902

e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,

e-post: bj439@kirken.no

Vikar trosopplæring: Margrethe Kristin Leine Bientie.

Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd

mobil: 412 88 227, e-post: mb789@kirken.no

Texter och bilder till
nummer 4 2018 av Daerpies Dierie
skickas senast 7 november 2018 till
dd@samiskmenighet.no

Härnösands stift inbjuder till Sydsamiskt språkbad

För att utveckla det samiska kyrkolivet i Härnösands stift behövs träning och färdighet i att använda det sydsamiska språket i gudstjänstsammanhang. Under helgen 26-28 oktober får anställda och ideella nu chans att träna på textläsning, psalmsång och liturgiska texter tillsammans.

Undervisningen baseras på den enskildes språkliga utgångspunkt och de uppgifter var och en har i sin församling. Helgen avslutas med en mässa på sydsamiska där

deltagarna får chans att använda sina nya språkfärdigheter.

Målgruppen er anställda och ideella. Stiftet står för kurskostnad, kost och logi. Kursen hålls i Hotagen och deltagarna finansierar resan själva.

Anmälan görs på e-post till akar.holmgren@svenskakyrkan.se.

Sista anmälningsdag är 14 oktober.

Varmt välkomna till en helg där det sydsamiska språket står helt i focus!

AKAR HOLMGREN
HÄRNÖSAND STIFT

Mer information finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se

(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge

Telefon (mobil): 0047 474 53 902

e-post: dd@samiskmenighet.no

Hemsida: www.DaerpiesDierie.se

Redaktör och ansvarlig utgivare:

Einar Bondevik, adress ovan.

Biträdande redaktör:

Prenumeration under 2018: 190 SEK.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration
Kontakt redaktör eller biträdande redaktör. Se adress ovan.

Grafisk form & repro: Berling Media AB.

Tryck: Pressgrannar AB, Linköping, 2018

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhkoe

Kjennskap gir adgang

Jeg har en venn som er fjernsynsfotograf i NRK. I mars 2018 var han med på direktesendingene om kvelden fra de ulike sjekkpunkter i Finnmarksløpet, der hunder og hundekjørere kjempet seg fram flere hundre kilometer rundt i Finnmark.

To kvelder var sendingene fra Karasjok, der jeg bor.

Jeg er interessert i journalistikk og radio- og TV-arbeid, så da jeg ble invitert av min venn til å komme å se sendingene på nært hold, var det ikke «nei» i min munn.

Jeg fikk være med i studio og besøke regibussen blant annet, og det var kjempeartig å stå der å se hvordan en slik sending ble laget. Jeg følte lykke på grunn av dette.

Men hva var det egentlig som hadde skjedd? Jo, fordi jeg kjente fjernsynsfotografen personlig, fikk jeg adgang til det aller helligste underveis i sendingen.

Kristendommen handler om det samme – om at kjennskap skaper adgang til det evige liv.

I evangeliet etter Johannes, kapittel 17, vers 3 kan vi lese følgende:

Og dette er det evige liv, at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du har sendt, Jesus Kristus.

Her ser vi at nøkkelen til det evige liv er å kjenne Gud.

Bibeloversetter Hans-Olav Mørk har forklart meg at det greske verbet ginoskein, som er brukt her, kan bety å vite noe, ha kjennskap til noe, på et intellektuelt og kunnskapsmessig plan.

● – Men det kan også bety å kjenne, å ha fellesskap med, å ha

en relasjon til. Ordet ginoskein kan i den betydningen også brukes som en omskrivning for det seksuelle fellesskapet mellom mann og kvinne i ekteskapet, opplyser Mørk og fortsetter:

● – ”Jeg vil derfor si at ordet i Johannes 17,3 både inneholder det å vite noe om hvem Jesus er, og det å ha en relasjon til ham, det vil si å kjenne ham slik man kan kjenne et annet menneske på en dypt personlig måte.”

Så er spørsmålet hvordan vi blir kjent med Gud?

● – Kunnskapen får man ved å lese Bibelen, ved å lytte til god kristen forkynnelse og ved å lese god kristen litteratur, sier Mørk og fortsetter:

● – Kjennskapet får man ved å gjøre det samme som de første kristne gjorde, slik det framgår i Apostlenes gjerninger, kapittel 2, vers 42:

”De holdt seg trofast til apostlenes lære og fellesskapet, til brødsbrytelsen og bønnene.”

Apostlenes lære er den som finnes når du leser i Bibelen. Kort fortalt handler Bibelen om lov og evangelium.

Loven ble gitt av Gud til Moses, og er representert i kortform ved de ti bud. (5. Mosebok, 5,1-22).

Og evangeliet, ordet som betyr «godt nytt», er at Jesus gjennom sitt liv, sin død og sin oppstandelse er i stand til å oppfylle loven og dermed har makt til å tilgi våre synder og frelse oss fordi han er den sterkeste makt. Hans lære finnes i konsentrert form i den berømte Bergprekenen i evangeliet etter Matteus, kapitlene 5-7.

Fellesskapet er når de troende møtes som søstre og brødre i troen og deler troserfaringer med hverandre. I evangeliet etter Matteus 18,20 framgår det at det er gitt løfter til dette fellesskapet: «For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem.»

Brødsbrytelsen er et annet ord for nattverden, som ble innstiftet på skjærtorsdag, da Jesus delte ut brød og vin til sine disipler. Evangeliet etter Lukas, kapittel 22, versene 19-20 beskriver det slik:

”Så tok han et brød, takket og brøt det, ga dem og sa: «Dette er min kropp, som gis for dere. Gjør dette til minne om meg.» På samme måte tok han begeret etter måltidet og sa: «Dette begeret er den nye pakt i mitt blod, som blir utøst for dere.»

Nattverden deles ut av presten under mange av gudstjenestene i kirken.

Og bønnene kan du be for deg selv eller i fellesskap med andre, og i gudstjenesten er det mange faste bønner. Den viktigste bønnen i kristendommen, den som Jesus lærte sine disipler, er ”Fader Vår”, som finnes i evangeliet etter Matteus, kapittel 6, versene 7-14.

Alt dette styrker din kunnskap og kjennskap til Gud – og det er altså en type kjennskap som gir adgang til det aller helligste; nemlig til det evige liv.

Kan du tenke deg noe bedre?

TEKST OG FOTO:
LARS JOHNSEN

Bibelekte

Jaahke Beer-Sjevam leehpi
jih Harranese vaadtsaji.
Iehkedsbiejjien, dahkoe bööti
gusnie jïjledi. Dovtes-gierkiem
veelti jih åaraji.

Nïekedisnie raajterem vöojni
mij eatnamistie alman jaksi,
jih Jupmelen eengkelh desnie
bæjjese våålese vaedtsieminie.
Jih Åejvie dan uvte tjåadtjoeji jih
jeehti: «Manne Åejvie, aahtjedh
Abrahamen jih Aajsan Jupmele.
Eatnemem, gusnie datne vealan,
dutnjien jih dov boelvide vadtam.

Goh heblieh eatnamisnie
edtieh sjïdtedh, jih datne edtieh
jallese jih låvlese, noerhtese jih
åarjese juhtedh, jih gaajkhk
almetjh eatnamisnie seamma
bueriesjugniedassem vaajtelieh
maam datne jih dov boelvh
åådtjeme. Jih datnem dåeredem
jih datnem vaarjelem saah gåabh
vaadtsah; jih datnem bååstide
daan eatnamasse vaedtsehtem.
Im datnem laehpieh. Dam maam
dutnjien dåajvoehtamme, dam
illem.»

Jaahke fahkaji. Dellie jeahta:
”Saatnan, Åejvie daesnegh; maa
je idtjim daejrieh!” Billije jih jeahta:
”Daate sijjie voevnijes, daesnegh
amma Jupmelen gåetie, daesnegh
elmierjïhken okse.” Varki mubpien
aereden Jaahke dovtes-gierkiem
tseegkuvinie tseegki jih dam
åljine bådjtadi. Sijjiem Bet-Eline
gåhtjoeji.

- Mosesen voestes gærja/
I. Mosebok 28, 10-19a
- Jeatjah bibelteksth maahtah daesnie
lohkedh: www.bibel.no
- Bibelekte jih ”Åssjalommesh”
juakaldahkesne jih eah sinsitnide jearohks.

Adele Otervik (Bleikvassli), Saja Mali Mille Tomasson Bientie (Praahke), Elle-Stina Reiten-Bientie (Bjugn) jñh Emilie Otervik (Bleikvassli) gearketjñh giemerdin.

Aahketjñh jñh aajjetjñh

Saemien Áålmege aahketjñh jñh aajjetjñh Maajeh-jaevrien gáajkoe bööri hieljem desnie stáákedidh, laavlodh, beapmoeh jurjiehtidh jñh gööledh. Vesties staaloe aaj bööti.

Ruffien gáalmeden bearjadahken aahketjñh jñh aajjetjñh Sjeltene gaavnesjin. Voestegh áadtjoejin áñnetji áahpenidh gosse láavthgáetesne tjakasjin byöpmedin.

NJAEKIES ROENGE

Saemien Áålmege beajjetje ávtehke, Monica Kappfjell, jñh altese viehkiehtájñh láavthgáetide doerkestamme. Gosse guessieh tjaangin, dellie njaelkies roenge dejnie. Gejhkiebearkoe jñh práhtjege gaajhkesidie amma. Aahkah aajjah soptsestin dej maanabaeleste. Tuhtjin luste gosse aahkovh jñh aajjovh láavthgáetesne murriedin.

MAANAH TJOERIN VIEHKIEHTIDH

Laavadahken dellie vihth láavthgáetesne tjáanghenin. Dah gñeh síjhtin vytnesjidh, áadtjoejin gearketjñh giemerdidh, laejkiem baerkielidh jñh gáarodh. Aahkah buerkiestin jñh vuesiehtin guktie værjoem darjodh. Mubpene láavthgáetesne bovtsenbearkoem bíssin jñh njoektjem voessjin. Maanah viehkiehtin tjaetsiem viðtjedh, moerh guedtedh jñh dállem

nastedh. Dan mænngan gaajhkesñh álkone stáákedin jñh föörhkedin.

STAALOE BÖÖTI

– Lidie staaloe bíjre govleme? Vuesiehtájñh Marianne Kappfjell, Áarjelhsaemien Teatere, síjhti dam daejredh gosse guessine Sjaltan bööti spēlesoejkesjem „Staaloe“ vuesiehtidh. Marianne soptsesti guktie saemieñh dejpeli vaajestin.

– Staaloe lyjhkoe saemien maanah vaeltedh jñh bárrredh. Gosse staaloe vaeriem veedtsi, maanah tjoerin sjeavodh árrrodh, Marianne soptsesti. Jñh dellie staaolen hammoem jñh vaarjoeh gáárvedi gosse edtji saarnodh guktie staaloe akten aejkien síjhti faavroes saemien nñejtine pruvredh. Saemieñh badth staaoloem nulliehtin. Hijven hov! Dellie nñejte idtji tjoerh vesties staaoljne pruvredh.

GÖÖLIJH

Iehkeden vööste dellie maanah áadtjoejin govledh guktie göölijh Gennesareten jaevresne gööleme mohte idtjin naan guelieñh áadtjoeñh.

– Dellie Jeesuse göölijidie stilli viermide ikth vielie jadtetidh. Meerke Krihke Leine Bientie saarnoeji jñh „Mijjen gærhkoe-gærjesne lohki.

– Dan jñjnñh guelieh áadtjoejin guktie

Stig Otervik (Øye) aajjovine Nicklas Otervik (Bleikvassli).

idtjin buektehtñh viermide doerelidh. Göölijh gujht bááhperostin, eah lin dagkerem aerebe vuajñeme.

Dellie maanah laavloejin „Akte, göökte, golme guelieh“.

– Dellie edtjebe mijjieh aaj viermieñh jadtetidh, Laila Kappfjell Otervik jeehti. – Mejtie mijjieh naan guelieh áadtjoeñh?

Nov amma guelieh áadtjoejin gosse viermide mubpien biejjien doerelin!

Aejlegen dellie gaajhkesñh gyrhkesjin dennie Maajeh-jaevrien gærhkosne.

TEKSTE JÑH GUVVIEH: MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

I juni arrangerte Saemien Áålmege treff for besteforeldre og barnebarn. Det ble en helg

med mange aktiviteter ved Majavatn. Det var trivsel med matlaging av tradisjonskost,

garnlegging, bibelfortellinger, sang og lek. En del holdt også på med duedtie i lavvoene.

Marianne Kappfjell, Áarjelhsaemien Teatere viste forestillingen "Staaloe".